

Ware grootheid

Jakobus 3.13–4.12; Markus 9.30-37

Rev Dr Jos Strengtholt
Heliopolis 2015

Misschien voelt u zich soms als een klein steentje dat verloren ligt in de onmetelijkheid van de woestijn. Maar hoe onbeduidend wij onszelf ook achten, wij kunnen grote mensen zijn voor God en voor anderen. Maar hoe?

In een preek begin 1968 zei Martin Luther King jr.:

Iedereen kan groot zijn, omdat iedereen kan dienen. Je hoeft geen universitaire opleiding te hebben om te dienen. [...] Je hoeft Plato en Aristoteles niet te kennen om te dienen. ... Je hebt alleen een hart vol genade nodig en een ziel die door liefde gevormd is.

Toen de discipelen van Jezus ruzie maakten over wie van hen de grootste was, nam Hij een klein kind, zette het midden tussen hen en nam het in Zijn armen. Hij zei tegen hen:

Wie zo'n kind ontvangt in Mijn Naam, die ontvangt Mij; en wie Mij ontvangt, ontvangt niet Mij, maar Hem Die Mij gezonden heeft. (Mar. 9.37)

Hij veranderde het onderwerp van de vraag wie de grootste was naar de vraag hoe je vriendelijk kunt zijn voor een kind. En door vriendelijk te zijn voor een kind ontvangen wij Jezus Christus, ja zelfs God Zelf.

Iemand die vriendelijk handelt tegenover een kind, is groot in Gods ogen.

1. Ware grootheid

Veel mensen denken dat zij rijk, populair of beroemd moeten zijn om groot te worden. Anderen denken dat zij uitzonderlijk talent moeten hebben in sport of zaken. Weer anderen zoeken grootheid in politieke macht.

Maar iemand kan al deze dingen bezitten en toch niet werkelijk groot zijn. En omgekeerd kun je werkelijk groot zijn, ook al bezit je geen van deze dingen.

In de lezing uit de profeet Jeremia horen wij woorden die uiteindelijk op Jezus van toepassing zijn — of misschien oorspronkelijk op de profeet Jeremia zelf. Hij zegt dat de mensen hem wilden "uitroeien uit het land der levenden, zodat aan zijn naam niet meer gedacht wordt!" (Jer. 11.19)

Wij vinden het prettig om iemand te zijn. Wij willen graag dat onze naam bekend is. Wanneer iemand tegen ons zegt: "Hé, ik heb veel over u gehoord", voelen wij ons tevreden. Onze naam is bekend.

Hoe worden wij werkelijk groot? De apostel Jakobus geeft een duidelijk antwoord: niet door rijkdom of roem, maar door wijsheid. Grootheid ligt niet in de eerste plaats in wat wij bereiken, laat staan in hoeveel geld wij op de bank hebben, maar in wijsheid van hart en verstand.

Wij herinneren ons mensen als Winston Churchill, Napoleon of Julius Caesar. Maar op een veel diepere manier herinneren wij ons Martin Luther King, Mahatma Gandhi of Moeder Teresa.

Hun wijsheid is krachtiger dan het leven van de grote industriëlen of de presidenten van deze wereld. Natuurlijk herinneren wij ons die presidenten ook, maar mensen als Martin Luther King en Moeder Teresa zijn groter omdat hun wijsheid een voorbeeld is dat wij kunnen navolgen. Hun wijsheid roept ons op om net zo te leven.

Is dat niet eigenlijk de grootheid waar wij diep van binnen naar verlangen? Dat wij gezien worden als een werkelijk volwassen mens, als iemand die een voorbeeld is voor anderen?

Hieruit blijkt overigens dat ware wijsheid niet hetzelfde is als wijze of slimme woorden kunnen spreken. Wijsheid is niet eenvoudigweg het vermogen om goed te spreken.

In de dagen van Jezus beschouwden veel mensen de Griekse filosofen als de wijsten. Het sofisme was een belangrijke stroming: daarin werd wijsheid gelijkgesteld aan het vermogen om onderwijs te geven en te spreken in volmaakt opgebouwde redevoeringen. Logisch en mooi spreken gold als de hoogste wijsheid. Zij waren de deskundigen in indrukwekkende toespraken.

De andere zeer populaire filosofische stroming was het stoïcisme. Die richtte zich vooral op de vraag hoe je een comfortabel leven kon leiden. Dat werd beschouwd als het toppunt van wijsheid. Trek je niets aan van anderen, maar leef gelukkig.

Jakobus heeft een heel andere kijk op ware wijsheid. Ware wijsheid is de kennis van God en van Zijn wil, toegepast in het dagelijkse leven.

Wie is wijs en verstandig onder u? Laat hij uit zijn goede levenswandel zijn werken laten zien, in zachtmoedige wijsheid. (Jak. 3.13)

Ware grootheid, ware wijsheid, heeft alles te maken met een goede levenswandel en met zachtmoedigheid. Nee, zachtmoedigheid is geen zwakte; zij is een wezenlijk kenmerk van werkelijk grote mensen.

Met enkele brede penseelstreken schildert Jakobus het beeld van een werkelijk groot mens, een wijs mens. Wat is ware wijsheid?

Maar de wijsheid die van boven is, is allereerst rein, vervolgens vreedzaam, vriendelijk, welwillend, vol barmhartigheid en goede vruchten, onpartijdig en ongeveinsd. En de vrucht van de gerechtigheid wordt in vrede gezaaid voor hen die vrede stichten. (Jak. 3.17-18)

Zo ziet God ons graag: vredelievend, vriendelijk, redelijk, barmhartig, vol goede vruchten, onpartijdig en oprecht. Zo iemand is prettig om mee om te gaan! Zo iemand zou onze landen moeten leiden! Zo iemand behoren wij voor anderen te zijn! Een nederig mens die zichzelf niet op de eerste plaats zet, maar probeert te voorzien in de behoeften van anderen.

2. Zelfzuchtige ambitie

Zo iemand leeft voor anderen. En juist daarin ligt de sleutel.

Het tegenovergestelde type mens wordt volgens Jakobus gekenmerkt door "jaloersheid" en "eigenbelang".

Mensen die alleen hun eigen doelen najagen, zijn kleine mensen. Jakobus noemt dit gedrag aards, ongeestelijk en demonisch.

In dit verband kwam ik een uitspraak van Oprah Winfrey tegen. Zij zei eens: "Volg je instinct. Dáár openbaart zich de ware wijsheid."

Ik ken de context van haar woorden niet, maar voor mij klinkt dit nogal verkeerd. Je instinct volgen zou ware wijsheid zijn? Ik betwijfel het. Wanneer wij onze instincten volgen, slaan wij terug, schoppen wij terug, roddelen wij terug, behandelen wij de rijken en beroemden met veel eerbied, proberen wij steeds meer te krijgen en tonen wij geen barmhartigheid. Er is weinig christelijks aan onze instinctieve reacties.

Jakobus schrijft:

Want waar afgunst en eigenbelang zijn, daar heersen wanorde en allerlei kwade praktijken." (Jak. 3.16)

Dat is een treffende beschrijving van de wereld waarin wij leven en van onze eigen samenleving. Wij zijn jaloers, onze ambities zijn egoïstisch, en daarom is de wereld — en vaak ook ons eigen leven — zo'n chaos van wanorde en allerlei kwaad.

Ook de gemeente waaraan Jakobus schrijft, verkeerde in grote problemen. Hij vraagt: "Vanwaar al die strijd en al die conflicten onder u?" (Jak. 4.1)

Opnieuw een herkenbaar beeld, zowel van de samenleving als soms ook van de kerk. Waar komen al deze problemen vandaan?

Het probleem zit in het hart, zegt Jakobus. "Komen zij niet hiervandaan: uit uw hartstochten, die in al uw lichaamsdelen strijd voeren?" (Jak 4.1)

Met hartstocht op zichzelf is niets mis. Wees hartstochtelijk voor uw God. Wees hartstochtelijk voor uw gezin. Wees desnoods hartstochtelijk voor de rechten van ezels. Maar Jakobus spreekt hier over zelfzuchtige hartstochten.

Over de hartstocht van: "Ik wil, ik wil, ik wil." Meer, meer, meer. Nooit tevreden zijn met wat wij hebben.

U verlangt naar iets en hebt het niet. U benijdt anderen en beijvert u om dingen te bemachtigen en kunt ze niet verkrijgen. U maakt ruzie en voert strijd. U hebt niet, omdat u niet bidt. (Jak. 4.2) ,

Dat betekent: u bidt niet. Maar zelfs wanneer u bidt, geeft God het niet.

U bidt wel, maar u ontvangt niet, omdat u verkeerd bidt, met het doel het in uw hartstochten door te brengen. (Jak. 4.3)

Bedenk dat Jakobus dit schrijft aan een gemeente met veel arme mensen. Denk daar eens over na: wij willen steeds meer, terwijl arme mensen met dringende noden ons omringen. Onze hartstocht zou moeten uitgaan naar hun nood, naar anderen, niet naar het steeds verder vullen van onze bankrekening.

In dit verband nog een kleine maar belangrijke opmerking: ook uw gemeente heeft uw steun nodig, juist vanwege de vele armen in onze gemeente. Overweeg alstublieft wat u kunt doen; wij hebben uw trouwe ondersteuning nodig. Soms voelt het alsof alle problemen van de mensen op ons afkomen. Wij hebben meer dan 1100 Soedanese vluchtelingen in onze gemeente.

De afgelopen weken hebben wij gezien dat Jakobus het godslastering noemt wanneer wij arme mensen slechter behandelen dan machtige mensen. Hij noemt het ook godslastering wanneer wij kwaadspreken over andere mensen.

Nu noemt hij het overspel en vijandschap tegen God wanneer onze hartstocht uitgaat naar meer bezit of meer macht, en wanneer wij bereid zijn anderen slecht te behandelen of hen in hun armoede te laten lijden om zelf te krijgen wat wij willen.

Laten wij onszelf niets wijsmaken. Jakobus schrijft dit aan de kerk, en ik vermoed dat wij niet veel beter zijn dan zij. Wij kennen ons eigen hart. Wij weten waarnaar wij verlangen. En dat wordt meestal niet gekenmerkt door geven, helpen en een opofferende levensstijl. Waar wij naar verlangen is meestal meer voor mijzelf.

3. Nader tot God

Daarom roept Jakobus de christenen tot bekering. Ons leven moet veranderen.

Onderwerp u dan aan God... Nader tot God... Reinig de handen, zondaars, en zuiver de harten, dubbelhartigen. Besef uw ellendige staat, treur en huil. Laat uw lachen veranderd worden in treuren en uw blijdschap in droefheid. Verneder u voor de Heere. (Jak. 4.7-10)

Ja, deze woorden zijn geschreven aan een gemeente. Aan christenen. Aan ons.

Wij leven zo gemakkelijk voor onszelf. Maar God roept ons door Zijn dienaar Jakobus op om ons om te keren en voor Hem en voor anderen te leven.

Wij kunnen niet ontkennen dat wij telkens opnieuw tot God moeten terugkeren en Hem om vergeving moeten vragen, zoals wij iedere week doen tijdens de schuldbelijdenis. Laat dat geen lege gewoonte zijn, maar een ernstig moment. Want God neemt dit ernstig.

En wanneer wij onze moeite om Hem te gehoorzamen nederig aan Hem belijden, strekt Hij onmiddellijk Zijn genadige handen naar ons uit om te vergeven en te helpen.

God keert Zich tegen de hoogmoedigen, maar aan de nederigen geeft Hij genade. (Jak. 4.6)

En aan een nederig leven zijn nog meer prachtige beloften verbonden.

Nader tot God en Hij zal tot u naderen.

Verneder u voor de Heere, en Hij zal u verhogen. (Jak. 4.8,10)

Ware grootheid wordt gevonden in nederigheid, omdat God Zelf de nederige verhoogt. Hij maakt ons groot in Zijn ogen en ook in de ogen van anderen.

Nederigheid betekent dat wij anderen en hun behoeften vóór die van onszelf stellen. Het betekent dat wij besluiten niet te roddelen, maar anderen met onze woorden te eren. Het betekent dat wij alle mensen, ook de armen, met respect behandelen.

Nederigheid betekent dat wij vluchtelingen, kinderen, hongerigen en gevangenen met respect behandelen. Dat verheft ons, omdat wij dan Gods wil doen. Dat is wijsheid. Dat is ware grootheid.

Conclusie

Wat moeten wij dan doen?

Allereerst moeten wij ervoor zorgen dat onze prioriteiten op orde zijn. Een leven dat uitsluitend om uzelf draait, loopt uiteindelijk uit op zelfvernietiging.

Houd daarom uw verlangens onder controle. Wees hartstochtelijk voor wat goed is, niet voor uw eigen bevrediging en plezier.

Maak God en andere mensen het middelpunt van uw leven, en in het bijzonder de zwakken, de armen en de verdrukten.

Ondersteun hen. Help ons als gemeente om te zorgen voor onze steeds groter wordende gemeenschap van vluchtelingen — 1100 gemeenteleden. Gebruik wat God u gegeven heeft ten dienste van anderen. Investeer uw geld waar de nood het grootst is.

God dienen en mensen dienen — dat is het mooiste leven dat er bestaat. Mensen die zichzelf klein maken door God en anderen te dienen, zijn werkelijk groot, omdat God Zelf hen verhoogt.

+ In de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest. Amen.